

...Kaldır başını kan uykulardan
Böyle yürek böyle atardamar
Atmaz olsun
Ses ol ışık ol yumruk ol
Karayeller başına indirmeden çatını
Sel suları bastığın toprağı
Alıp götürmeden büyük denizlere
Çabuk ol.

...Yollar kesilmiş alanlar sarılmış
Tel örgüler çevirmiş yöreni
Fırıl fırıl alıcı kuşlar tepende
Benden geçti mi demek istiyorsun
Aç iki kolunu iki yanına
Korkuluk ol .
Rıfat ILGAZ

AB-GATS ve mühendislik eğitimi

GATS, kapitalizmin küresel saldırısıdır.

GATS (General Agreement on Trade Service - Genel Hizmet Ticareti Anlaşması), 1947 yılından bu yana dünya hizmet ticaretini düzenleyen, her geçen gün sınırları biraz daha genişleyen uluslararası bir anlaşmadır. Kısaca aklınıza gelebilecek her sektörde 'özelleştirme' de denebilmektedir. Günümüz koşullarında, "malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin" dünya yüzünde "serbest dolaşımı"nı, yani uluslararası ticaretin önündeki bütün engellerin kaldırılmasını hedefleyen politikalar (neo-liberal) belirleyici olmaktadır. Devletin ekonomi içindeki mülkiyet ve müdahale haklarını küçültmek, bu suretle fiyat mekanizmasının etki alanını genişletmek, mülkiyetin özel ellere geçmesi yoluyla iktisadi karar alma sürecini hızlandırarak verimliliği sözde yükseltmek, kamu kaynaklarını siyasilerin tasallutundan sözde korumak, devlet eliyle kişi zengin etmenin ve asalak siyaset militanı yetiştirmenin yollarını açmak amaçlıdır. Ülke dışına hizmet götürülmesi (Telekomünikasyonun, TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesi), hizmetin üye ülke dışında da tüketilmesi (Turizm), ülke kaynaklarını yabancı sermayeye satmak (Seydişehir Alüminyum ve Erdemir'in satılması vb.) ve ülke içinde bireysel yatırım yapan gerçek kişiler (özel üniversite açan kişiler gibi) olarak 4 grupta toplayabiliriz.

Artık sadece AB'ye değil, GATS'a uyum içinde ülkeler görüşme, geliştirme süreci gerektiğinden yasal düzenlemelere gitmişlerdir. AB bir 'müzakere' süreci olarak işlemekte (şimdiye kadar hep 'görüş alma' olarak ta olsa) fakat GATS; bir bilgilendirme ve kararlara katılım süreci olarak işlememektedir. GATS kamu

hizmetlerinin özelleştirilmesi ya da serbest piyasaya açılmasıyla kamudaki örgütlü emekçilerin yerini güvencesiz, örgütsüz ve daha ucuz emek almasına neden olacaktır.

GATS, eğitim üzerine ülkemizde üniversitelerin kaynaklarını sermaye ihtiyaçları doğrultusunda kullanmayı, üniversite ve sermaye dolaşımı arasında bir mutabakat sağlamayı amaçlamaktadır. Yeni yüksek öğrenim yasası da GATS kriterleriyle tam bir paralellik göstermektedir. Ayrıca ülkemizde ki pek çok özel orta öğretim kurumu ve vakıf üniversitesi bize bu anlaşmanın bir göstergesidir.

Türkiye'den istenen özel talepler ise şunlar: Yüksek eğitim ve işle ilgili eğitim ve yetişkin eğitimi piyasalarına giriş önündeki engellerin tümü kaldırılacak. Taahhütlerde mutabık kalan ülkeler, eğitim kalitesinin sağlanması açısından hükümet içi veya hükümet dışı inceleme, değerlendirme yapmakta ve diğer ülkelerle işbirliği yapmakta serbest olacaklardır.

Söz konusu olan sürecin adı AB ile "entegrasyon" olunca, birliğin hizmet alanlarında yapılmasını istediği işlerin aracı "akreditasyon" olmaktadır. Akreditasyon (tanınma) hizmet kalitesinin uluslararası ölçekte belirli kurullarla yapıldığının bir "güvencesi" olarak tanımlanmaktadır. Avrupa'da bu konuda söz sahibi olan FEANI (Ulusal Mühendislik Birlikleri Avrupa Federasyonu) gibi kuruluşların ülkemizde tam anlamıyla eşdeğeri bulunmamasına rağmen mühendislik alanında planlanan akreditasyon iki aşamalı (eğitim ve hizmet) olarak uygulanmak istenmektedir.

Ülkemizde meslek alanlarına yönelik düzenlemeler ve uyumlaştırma çabaları AB Genel Sekreterliği'nin "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı" çalışmasıyla iyice kendini gösterir. Bu bağlamda da karşımıza çıkan uyumlaştırma; iki farklı olgunun kendi oluşum sürecinden ve mantığından koparılmadan yeni şartlarda sentezlenmesi şeklinde olmayıp, yüzyıllar boyunca gelişimini sürdüren Avrupa kapitalizminin meydana getirdiği sosyo-ekonomik yapıların işleyiş ilkelerine dikey yönde bağlanmak şeklinde gelişmektedir. Zira uzmanlık, sertifikalandırma, akreditasyon, mesleki tanınırlık gibi kavramları gündemimize sokacak olan bu hızlı "bağımlılık" sürecinin "uyumluluk" kisvesi altında devam ettiğini gösteren en önemli olaylardan biri, TMMOB' un (Türkiye

Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği) taraf olduğu " Yetkin Mühendislik Yasa Tasarısı"dır. Bu tasarıya göre:

Yetkili meslek kuruluşlarının tanıdığı ve denetlediği iş yerlerinde en az beş yıl çalışmak

Açılacak olan uzmanlık sınavından başarılı olmak gerekiyor.

Gelişmiş olarak nitelendirilen ülkelerin eğitim sistemlerine göz attığımızda "yetkinlik" tartışmalarına kaynaklık eden kavramların yaratıcısı FEANI'nin eğitime yönelik sınıflamasına bakıldığında şu başlıkları görüyoruz:

12 yıllık temel öğrenim eğitimi,

4 yıllık üniversite (meslek alanı) temel eğitimi,

2-3 yıllık mesleki deneyim: "Meslek deneyimi düzeyinde tanınma, diploma sonrası uygulama alanlarında çalışmayı kapsamaktadır.

"Kavramsal eğitim ve diploma, mesleği yapmak için yeterli görülmediğinden, ayrı bir uygulama eğitim süreci önerilmektedir. Bu süre meslektaşın bireysel olarak mesleğini yapma olanağı tanımayan, ancak onaylı bir kuruluştan deneyimin sertifikası ile belgelendirilmesi sonucu mesleğini yapabilmesine olanak sağlayan bir yapıdadır."

Bilindiği gibi ülkemizde üniversite eğitiminden sorumlu tek kurum YÖK'tür. Uluslararası anlaşmalar ve protokollerin ülkemizdeki muhatabı olan YÖK, eğitimin piyasa kurallarına uygun, ticari odaların taleplerine ihtiyaç verebilecek, öğrenciye toplumsal fayda yerine bireysel faydayı aşıl原因an bir çizgide olmasının gayretindedir. Hazırlanan yasalarda ve raporlarda eşitlikten, parasız eğitimden, kolektivizmden, demokratik özerklikten bahsetmeyip, hizmet kalitesi, kalite güvencesi, akreditasyon gibi kavramlara başvurması içinde olduğu durumun bir yansımasıdır. AB hedefi doğrultusunda Bologna sürecine dahil olan YÖK 2006 yılında hazırladığı "Yüksek Öğrenim Stratejisi Raporu"nda hizmetlerin serbest dolaşımı önündeki bazı engellerin -diplomaların tanınması ve akreditasyon mekanizmalarıyla kaldırılmasının önemine değinmektedir. Ülkemiz koşullarında "hizmetlerin serbest dolaşımı" ile kastedilen şey nedir? Üretken, yaratıcı ve toplumsal bir eğitim sonucunda ortaya çıkmış ve kamuya sunulmayı bekleyen hizmetlerin mi(!) yoksa geri kalmış bir çok ülkedeki gibi madencilik, inşaat, enerji vb. sektörlerde sahip olmak isteyen ulus-ötesi şirketlerinin ve bu sermaye odaklarına motive edilmiş "hizmetkarlar" yetiştirme gayretine soyunan üniversite hizmetlerinin serbest dolaşımı mı?

Avrupa ülkeleri arasında eğitime dönük yakınlık kurma ve bu yakınlığı stratejik bir ortaklığa dönüştürmek gibi bir misyon üstlenen "Bologna süreci" ile Erasmus Socrates gibi programlar aracılığıyla, yüz binlerce öğrencinin üzerinden cazip ülkelere yüklü paralar aktarılmaktadır. Akreditasyonun bir ayağı olan bu programlar eğitim almak isteyen öğrencilerden ülkemiz şartlarında yüksek bir ücret talep etmektedir. Piyasa koşullarında sınırlı sayıda ve imtiyazlı bir kalifiye eleman talebi olan sermaye bu amaçla AB aracılığıyla eğitim programlarını desteklemektedir. 1980 sonrası kamuya sunulan hizmetlerin kontrolünün hızla "özel" ellere geçmeye başlamasıyla eğitim-istihdam ilişkisini belirleyen unsur kar etme amacını taşıyan sermaye olmaya başlamış, bunun bir yansıması olarak üniversiteler ise oluşan bu beklentilere yönelik eğitim vermekteler. Üniversite eğitiminin "ticarileşme" si ile somutlanan bu süreç emekçi çocuklarının eğitim alma özgürlüğünün önüne zorluklar çıkarmaktadır. Üniversitelerin çoğu ise Dünya

Ticaret Örgütü (WTO)'nün "piyasa" olarak tanımladığı eğitimi GATS ile başlayan ticarileşme sürecine dahil etme görevini üstlenmektedirler. Yetkin mühendislik yasa tasarısı ile yerine getirilmesi istenen şartlar temel eğitimin sonucunda alınan diplomanın mesleğin uygulanması için yeterli olmadığı düşüncesine dayandırılmaktadır. Bu durumda üniversite diploması mesleki yeterlilik için sadece bir aşama olarak görülmekte, 3458 sayılı kanunla güvence altına alınan üniversite diploması ile mesleği uygulayabilme hakkı ihlal edilmektedir. Diğer yanda Yüksek Öğretim Kurumu üniversitelere gönderdiği bir yazı ile diplomalardan mühendislik unvanının kaldırılmasını isteyerek ortaya çıkan bu olumsuz tabloyu olumsuzlukta eşitleme gayretine girmiş ve bu hak ihlaline ortak olmuştur.

Uygulama yapmadan mesleğin yapılamayacağı anlayışı ile mühendislik hizmetlerinde de bir takım düzenlemelere gidilmek istenmektedir. Örneğin AB ülkelerinde de rastladığımız üniversite eğitimi sonunda 2-3 yıllık çalışma süreci olan " yetkinleştirme" mekanizması ülkemiz koşullarında çok ağır sonuçlar doğuracağını göstermektedir. Mezun olan bir öğrencinin imza yetkisi olmadan uzman bir mühendisin yanında stajyer gibi çalıştırılmasının önü açılmaktadır. Üstelik bu yasadan önce -eğer şansı varsa- aynı işte daha yüksek bir ücretle çalışılabilecekken yasadan sonra düşük bir ücretle çalışmak durumunda kalınabilecektir. Böylece toplumsal yapıda görüldüğü gibi mühendisler arasında da bir farklılaşma yaratılacak, şirketlerin istediği anda ucuz iş gücü olarak kullanabilecekleri yetkisiz bir mühendis ordusu oluşacaktır.

İşsizlik sorununun yakıcı olduğu ülkemizde temel eğitimin dışına kaydırılmak istenen bu uygulama ve sertifikalandırma süreci mühendisler üzerinde sömürünün artmasına, ilk ve orta öğretimde de örneğini gördüğümüz dershaneler rantlaşmasına benzer "uzmanlık sınavı" adı altında ticarileşmeye neden olacak; kuruluş amaçları nedeniyle toplumsal duyarlılık esaslarıyla çalışmak durumunda olan meslek odaları birer rant oda(k)larına dönüşebileceklerdir.

Mühendislik eğitimi alanında yapılması planlanan akreditasyon düşüncesi temel eğitimin yetersizliğine dayandırılmaktadır. Bu gerekçeye 17 Ağustos depremi mazeret gösterilerek toplumsal bir yaranın zafiyetiyle desteklendirilmiş ve meşruiyet kazandırılmaya çalışılmıştır. Bilimsel yöntemlerden uzak gerici ve ezberci bir eğitim sisteminin gayrı-meşru konumunu tartışmaktan uzak olan devletin böyle bir yasa tasarısıyla, eğitim sisteminin "yetkin" olmayan mühendisleri yetiştirdiği gerçeğini kabullenmekte değil midir?. Oysa eğitim teorik ve pratik faaliyetlerin üretimle iç içe yapıldığı bir eylemdir. "Yetkin mühendislik yasa tasarısı" sorunun çözümünde hayati bir öneme sahip "eğitim" yönüne bir hayli uzak bir bakışla, sermaye çevrelerinin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte hazırlanmıştır. Yasanın önümüze koyduğu bir kaç yıllık çalışma/staj süreci dört yıllık temel eğitime yedirilerek yapılması yerine, meslek kurumlarının belirlediği iş yerlerinde geçirilmesi var olan diplomalı işsiz ordusunun üretime katılma süresini uzatacak, çalışma şartlarının belirsiz olduğu bu "uzmanlaşma" süreci mühendisleri adeta işçileşmeye itecektir. Bu niteliksel değişim mühendisleri kendi içlerinde farklılaştırmaya ve sınıflı bir yapıya dönüştürmeye yetecektir.

<http://www.antimai.org/dag/gatsegenterna.htm> KMO

Elektrik Mühendisleri Odası 40.Genel Kurulu, AB-GATS ve Mühendislik Komisyonu Raporundan alınmıştır.

Bologna süreci: 19 Haziran 1999 yılında 29 Avrupa ülkesine ait yüksek öğretimden sorumlu bakanların bir araya gelerek hazırlanmış olduğu ve altı maddelik kararı içeren bir bildiriyle başlayan süreçtir. Avrupa yüksek öğrenimini dünyaya rekabet edebilir hale getirmek ve ortak stratejik bir plan dahilinde bunu uygulayabilmek için başlatılan bu sürece Türkiye 2001 yılında Prag toplantısı ile dahil olmuştur.

Yüksek Öğrenim Stratejisi Raporu